

Sygn. akt III Ca 140/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 czerwca 2014 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach III Wydział Cywilny Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SO Krystyna Hadryś

Sędzia SO Andrzej Dyrda

Sędzia SR del. Marcin Rak (spr.)

Protokolant Aleksandra Sado-Stach

po rozpoznaniu w dniu 11 czerwca 2014 r. w Gliwicach

na rozprawie

sprawy z powództwa M. K. (K.)

przeciwko Powiatowi (...)

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Rejonowego w Tarnowskich Górach

z dnia 4 października 2013 r., sygn. akt I C 835/13

1 oddala apelację;

2 zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 60 zł (sześćdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania odwoławczego.

SSR (del.) Marcin Rak SSO Krystyna Hadryś SSO Andrzej Dyrda

Sygn. akt **III Ca 140/14**

UZASADNIENIE

Powód domagał się od pozwanego powiatu kwoty 425 złotych z bliżej określonymi odsetkami i kosztami sporu. Na uzasadnienie podał, że zapłacił pozwanemu 500 złotych za wydanie kartu pojazdu samochodu osobowego nabytego za granicą i zarejestrowanego po raz pierwszy przez pozwanego. Powołał się na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 17 stycznia 2006 r., wydany w sprawie o sygn. akt U 6/04, zgodnie z którym § 1 ust. 1 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 28 lipca 2003 r. w sprawie wysokości opłat za kartę pojazdu, będący podstawą poboru opłat, został uznany za niezgodny z art. 77 ust. 4 pkt. 2 i ust. 5 ustawy – Prawo o ruchu drogowym oraz art. 92 ust. 1 i art. 217 Konstytucji. Wobec tego w ocenie powoda uiszczona opłata stanowiąca dochód pozwanego była zawyżona, co przy uwzględnieniu obecnie obowiązującej opłaty w wysokości 75 złotych, oznaczało nadpłatę w kwocie 425 złotych stanowiącej nienależne świadczenie.

Pozwany wniósł o odrzucenie pozwu lub jego oddalenie i obciążenie powoda kosztami sporu. Zarzucił, że obowiązek pobrania opłaty w kwestionowanej przez powoda wysokości wynikał z obowiązujących przepisów. Podkreślił przy tym, że orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego zapadło z odroczeniem terminu utraty mocy obowiązującej, stąd w okresie odroczenia terminu utraty mocy przepis rozporządzenia miał moc prawną i powinien być stosowany również przez sądy powszechne. Wywodził nadto, że w sprawie nie zachodziły przesłanki bezpodstawnego wzbogacenia, ponieważ pozwany nie działał bezprawnie i nie był wzbogacony świadczeniami strony powodowej, która nie działała w sytuacji przymusu. Kwestionował wysokość dochodzonego pozwem roszczenia. Niezależnie od tych zarzutów wniósł o odrzucenie pozwu z uwagi na niedopuszczalność drogi sądowej. Uzasadniał to zmianą przepisów ustawy o finansach publicznych.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Rejonowy uwzględnił powództwo w całości zasądzając od pozwanego na rzecz powoda kwotę 425 złotych z odsetkami ustawowymi od dnia 29 kwietnia 2013 roku i kosztami sporu w wysokości 107 złotych.

Wyrok ten zapadł po ustaleniu, że powód nabył za granicą i zarejestrował po raz pierwszy na terenie Polski w Starostwie Powiatowym w T. samochód osobowy marki F. (...) o numerze rejestracyjnym (...). Za wydanie karty pojazdu dla zarejestrowanego samochodu organ rejestrujący pobrał od powoda opłatę w wysokości 500 zł. Dalej ustalił Sąd Rejonowy że orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 17 stycznia 2006 roku, w sprawie o sygn. akt U 6/04, stwierdziło, że przepis § 1 ust. 1 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 28 lipca 2003 r. w sprawie wysokości opłat za kartę pojazdu (Dz. U. nr 137, poz. 1310) jest niezgodny z art. 77 ust. 4 pkt 2 i ust. 5 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2005 r., nr 108, poz. 908) oraz art. 92 ust. 1 i art. 217 Konstytucji. Wobec tego pismem z dnia 12 kwietnia 2013 roku powód wezwał pozwanego do zwrotu nadpłaconego świadczenia w kwocie 425 złotych. Pozwany odmówił spełnienia świadczenia.

Mając na względzie te ustalenia Sąd Rejonowy rozważając kwestię dopuszczalności drogi sądowej powołał się na uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2007 roku, III CZP 35/07, OSNC 2008/7-8/72, która przesądziła o dopuszczalności tejże drogi w sprawach o zwrot należności z tytułu opłaty za kartę pojazdu. Sąd I instancji wywiódł, że powód domagał się od pozwanego zwrotu bezpodstawnego wzbogacenia lub nienależnego świadczenia. Tak sformułowana treść żądania pozwu i okoliczności faktyczne powołane dla jego uzasadnienia, które mogły być cywilnoprawnym źródłem roszczenia, stanowiły dostateczne uzasadnienie dopuszczalności drogi sądowej.

Sąd Rejonowy wskazał, że wysokość opłaty za kartę pojazdu nie była określona w decyzji administracyjnej, co wyłączało możliwość zastosowania instytucji wznowienia postępowania administracyjnego dla prawidłowego określenia jej wysokości. Uwzględniając ponadto, że w ustawie z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz.U. Nr 98, poz. 602 z późn. zm.) także nie uregulowano na zasadach szczególnych kwestii związanych ze zwrotem opłaty za kartę pojazdu, należało przyjąć, że roszczenia o zwrot części opłaty jako nienależnego świadczenia można dochodzić na drodze sądowej.

Wywiódł też Sąd Rejonowy, że stanowisko Sądu Najwyższego zawarte w uchwale z dnia 16 maja 2007 r., III CZP 35/07, OSNC 2008/7-8/72, nie straciło na aktualności mimo wejścia w życie z dniem 1 stycznia 2010 r. ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. Nr 157, poz.1240) albowiem z art. 115 ust. 1 ustawy wprowadzającej tą ustawę wynikało, że nie znajduje ona zastosowania do decyzji administracyjnych wydanych i opłat pobranych w latach 2004-2006.

Zastosowania w sprawie nie znajdował również przepis art. 1991 kpc, który stanowił negatywną przesłankę do odrzucenia pozwu pomimo niedopuszczalności drogi sądowej w sprawach cywilnych.

Dalej Sąd Rejonowy wywiódł, że przepis § 1 ust. 1 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 28 lipca 2003 r. w sprawie wysokości opłat za kartę pojazdu (Dz. U. nr 137, poz. 1310) uznany wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 17 stycznia 2006r. za niezgodny z ustawą zwykłą i Konstytucją, nie był przepisem rangi ustawowej. Zatem zgodnie z art. 178 ust. 1 Konstytucji, mógł być pominięty przez sąd w konkretnej sprawie jako uznany przez tenże sąd

za niezgodny z Konstytucją. W konsekwencji sąd był uprawniony do wydania rozstrzygnięcia wyłącznie na podstawie Konstytucji i ustawy.

Wskazał tu Sąd Rejonowy, że regulacja §1 ust. 1 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 28 lipca 2003 r., przewidująca pobranie przez organ rejestrujący za wydanie karty pojazdu przy pierwszej rejestracji pojazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej opłaty w wysokości 500 zł, była niezgodna z art. 77 ust. 4 pkt. 2 i ust. 5 ustawy – Prawo o ruchu drogowym, bo zawyżając wysokość opłaty, wykraczała poza zakres upoważnienia ustawowego zawartego w ustawie. Ustalenie wysokości tej kwoty w rozporządzeniu dokonane zostało niezgodnie z wytycznymi zawartymi w ustawie w postaci uwzględnienia rzeczywistego znaczenia karty pojazdu dla rejestracji pojazdu oraz kosztów związanych z drukiem i dystrybucją karty, dodatkowo zawierając w niej koszty innych zadań administracji publicznej, których w istocie ustawodawca nie przewidział w delegacji ustawowej. Tym samym przepis ten był niezgodny z art. 92 ust. 1 Konstytucji. Zatem opłata ustalona w ten sposób rozporządzeniem z 2003 roku, w części wynikającej z jej podwyższenia, stanowiła nową daninę publiczną, co w konsekwencji naruszać musiało art. 217 Konstytucji, która to regulacja nakłada na prawodawcę obowiązek w drodze ustawy m.in. nakładania podatków, innych danin publicznych, określanie podmiotów, przedmiotów opodatkowania i stawek podatkowych. Dlatego też z uwagi na sprzeczność tej regulacji rozporządzenia zarówno z Konstytucją, jak i ustawą Prawo o ruchu drogowym, w rozpoznawanej sprawie ostatecznie należało odmówić zastosowania tego przepisu.

Sąd Rejonowy miał na względzie, że wyrok Trybunału Konstytucyjnego stwierdzający niekonstytucyjność przepisu rozporządzenia, odroczył termin jego usunięcia z systemu prawnego. Nastąpiło to jednak z uwagi na brak uprawnień Trybunału do oceny i ustalenia w jakiej wysokości opłata ta powinna być uiszczana. Wobec tego Sąd Rejonowy stwierdził że opłata za wydanie karty pojazdu wynosić powinna 75 złotych, to jest tyle ile wynosi opłata ustalona obecnie obowiązującym rozporządzeniem Ministra Transportu i Budownictwa z dnia 28 marca 2006 r. w sprawie wysokości opłat za kartę pojazdu (Dz. U. Nr 59, poz. 421).

W konsekwencji Sąd Rejonowy uznał, że uiszczając opłatę od zarejestrowania pojazdu w zawyżonej wysokości, powód zasilił w ten sposób budżet pozwanego, który zobowiązany był Powiatu do zwrotu należności w granicach bezpodstawnego wzbogacenia tj. kwoty 425 złotych.

Oceniając zarzut naruszenia zasad współżycia społecznego polegający na skorzystaniu przez Sąd z prawa niezastosowania przepisu rangi podstawowej, wskazał, że stwierdzenie, iż powód nadużywa prawa podmiotowego wymagało ustalenia okoliczności pozwalających skonkretyzować, które działania pozostają w sprzeczności z normami moralnymi godnymi ochrony i przestrzegania w stosunkach społecznych. Brak takich okoliczności uniemożliwił prawidłowe zastosowanie przepisu art. 5 kc zwłaszcza przy założeniu domniemania działania w sposób zgodny z prawem przez osobę korzystającą ze swojego prawa.

Konkludując Sąd Rejonowy uznał za powództwo za znajdujące uzasadnienie w art. 410 k.c. i art. 405 k.c., zaś o odsetkach orzekł na podstawie art. 481 k.c. uwzględniając datę wezwania pozwanego do zwrotu należności.

O kosztach orzekł na zasadzie art. 98 k.p.c.

Apelację od tego wyroku wniósł pozwany zarzucając naruszenie art. 379 pkt 1 k.p.c., poprzez rozpoznanie sprawy mimo niedopuszczalności drogi sądowej, naruszenie art.7 Konstytucji RP, to jest zasady praworządności poprzez uznanie, że pobranie przez pozwanego opłaty na podstawie obowiązującego aktu prawnego może być uznane za działanie organu bez podstawy prawnej, a nadto poprzez niezastosowanie przez Sąd aktu podstawowego, pomimo istnienia okoliczności przemawiających za jego zastosowaniem, naruszenie art. 190 ust. 1 w związku z ust. 3 Konstytucji w zakresie w jakim Sąd poprzez niezastosowanie w sprawie przepisu §1 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z 28 lipca 2003r. w sprawie wysokości opłat za kartę pojazdu odmówił powszechnej mocy obowiązującej wyrokowi Trybunału Konstytucyjnego, w którym TK określił termin utraty mocy obowiązującej przepisu Rozporządzenia na dzień 1 maja 2006 roku. Zarzucił też naruszenie przepisów prawa materialnego, a to art. 77 ust. 3, 4 i 5 ustawy Prawo o ruchu drogowym poprzez ustalenie wysokości opłaty na poziomie kwoty 75 zł samodzielnie przez Sąd pierwszej instancji, pomimo istnienia ustawowej kompetencji ku temu dla Ministra właściwego do spraw transportu.

Zarzucał też naruszenie art. 227 i 232 k.p.c. poprzez wydanie wyroku bez przeprowadzenia postępowania dowodowego na okoliczność wysokości roszczenia powódki i wydanie wyroku pomimo braku udowodnienia tej okoliczności. Ponadto zarzucał naruszenie § 1 ust. 1 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z 28 lipca 2003r. w sprawie wysokości opłat za kartę pojazdu przez jego niezastosowanie oraz naruszenie przepisów rozporządzenia Ministra Transportu i Budownictwa z 28 marca 2006r. w sprawie wysokości opłat za kartę pojazdu (Dz. U. nr 59, poz. 421), w szczególności jego § 1 ustalającego wysokość opłaty na 75zł przez jego zastosowanie do stanu faktycznego istniejącego w dniu rejestracji pojazdu powoda. Zarzucał nadto naruszenie art. 405 k.c. poprzez uznanie, iż pozwany uzyskał korzyść majątkową bez podstawy prawnej, jak również naruszenie art. 409 k.c. poprzez jego niezastosowanie, w sytuacji gdy pozwany nie jest wzbogacony kosztem powódki i naruszenie art. 411 k.c. przez przyjęcie, iż nie zachodzą przesłanki wyłączenia żądania zwrotu świadczenia na podstawie pkt. 2 tego przepisu.

Konstruując te zarzuty domagał się zmiany zaskarżonego wyroku poprzez odrzucenie pozwu, względnie poprzez oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów sporu.

W odpowiedzi na apelację wniósł o jej oddalenie oraz o zasądzenie na swoją rzecz kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Okręgowy ustalił i zważył, co następuje:

Sąd pierwszej instancji prawidłowo ustalił wszystkie okoliczności faktyczne istotne dla rozstrzygnięcia sprawy, które w istocie były bezsporne pomiędzy stronami, dlatego też Sąd Okręgowy przyjął je za własne.

Nadto nie budziła wątpliwości legitymacja bierna pozwanego powiatu uprawnionego do pobierania opłat za wydanie karty pojazdu i zarazem zobowiązanego do zwrotu tej części opłaty, która była zawyżona, a to na podstawie art. 405 k.c. oraz art. 5 ust. 1 pkt. 11 ustawy z 13 listopada 2003r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (tekst jedn. Dz. U. z 2010 r. nr 80, poz. 526 i art. 34 ust.1 ustawy z 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (tekst jedn. Dz. U. z 2001, nr 142, poz. 1592 ze zm.).

Za dopuszczalnością drogi sądowej w takiej sprawie opowiedział się również Sąd Najwyższy w przywołanej przez Sąd Rejonowy uchwale z 16 maja 2007r. sygn. III CZP 35/07, OSNC 2008/7-8/72. Zmiana przepisów i wejście w życie z dniem 1 stycznia 2010 r. ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. Nr 157, poz. 1240), nie spowodowała przy tym niedopuszczalności drogi sądowej w sprawach o zwrot nienależnie pobranych opłat za karty pojazdu, co prawidłowo ocenił Sąd Rejonowy i co znajduje potwierdzenie w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2012 r. III CZP 24/12, OSNC 2013/1/5.

Przechodząc do oceny zasadności dalszych zarzutów, podkreślenia wymaga, że przepis § 1 ust. 1 rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie wysokości opłat za kartę pojazdu, uznany wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z 17 stycznia 2006r. za niezgodny z ustawą zwykłą i Konstytucją RP, nie był przepisem rangi ustawowej. Skutkiem tego, dla oceny jego stosowania znajdowała regulacja art. 178 ust. 1 Konstytucji RP, która stanowi, że sędziowie w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości są związani tylko Konstytucją oraz ustawami. Tym samym w kompetencji sądu pozostaje ocena mocy wiążącej przepisów rangi rozporządzenia wykonawczego. Niewątpliwie §1 ust. 1 cytowanego rozporządzenia Ministra Infrastruktury z 28 lipca 2003r., przewidujący pobranie przez organ rejestrujący za wydanie karty pojazdu przy pierwszej rejestracji pojazdu na terytorium RP opłaty w wysokości 500 zł był niezgodny z art.77 ust. 4 pkt. 2 i ust. 5 prawa o ruchu drogowym, ponieważ zawyżając wysokość opłaty wykraczał poza zakres upoważnienia ustawowego zawartego w ustawie. Ustalenie wysokości tej kwoty dokonane zostało niezgodnie z wytycznymi zawartymi w ustawie w postaci uwzględnienia rzeczywistego znaczenia karty pojazdu dla rejestracji pojazdu oraz kosztów związanych z drukiem i dystrybucją karty. Opłata ta przewyższała te koszty, które oszacowane zostały na 75zł, co usankcjonowane zostało późniejszym rozporządzeniem wykonawczym. Zatem wbrew wywodom apelacji - zaskarżone orzeczenie realizowało konstytucyjną zasadę praworządności, a także zasadę legalności i równości wobec prawa, przede wszystkim stanowiło wyraz prawidłowego zastosowania przepisów prawa materialnego, w tym art. 77 ust. 4 pkt. 2 i ust.5 prawa o ruchu drogowym.

Nie znajdował również racji zarzut naruszenia prawa procesowego, a to art. 227 i 232 k.p.c. poprzez wydanie wyroku bez przeprowadzenia postępowania dowodowego i bez udowodnienia przez powódkę poniesienia opłaty za wydanie karty pojazdu i wysokości tej opłaty. Pozwany nie kwestionował faktu wniesienia przez powoda opłaty za wydanie karty pojazdu w kwocie 500zł, przeciwnie - fakt ten przyznał. Wniesiona przez powoda, zawyżona opłatę od zarejestrowania pojazdu zasilila budżet powiatu. Stanowiąc dochód powiatu, spożytkowana została na jego wydatki. Zatem powiat był zobowiązany do jej zwrotu w granicach bezpodstawnego wzbogacenia, czyli kwoty 425 złotych. Nie mogła też odnieść skutku argumentacja pozwanego, iż zużył korzyść uzyskaną od powoda tak, że nie jest już wzbogacony. W istocie zużycie, które eliminuje możliwość nienależnego świadczenia musi mieć charakter bezproduktywny, a zużycie korzyści przez pozwanego nie miało takiego charakteru, ponieważ otrzymane od powoda środki przeznaczone zostały na pokrycie zobowiązań budżetowych pozwanego, co nie może zostać uznane za zużycie bezproduktywne, gdyż dzięki wpływom z opłat za kartę pojazdu, w zakresie w jakim przewyższały one faktyczny koszty wydania tych kart, pozwany zaoszczędził sobie wydatków z własnego majątku lub z innych źródeł.

Niezasadnym był nadto zarzut jakoby zwrot świadczenia miał być wyłączony z uwagi na regulację art. 411 pkt 2 k.c., to jest poprzez uznanie, że spełnienie świadczenia czyni zadość zasadom współżycia społecznego. Wszak działanie pozwanego, który pobrał od powoda zawyżoną opłatę, było jedynie formalnie legalne (tj. formalnie zgodne z brzmieniem przepisów obowiązujących w dniu nałożenia na powoda obowiązku finansowego). Ostatecznie okazało się jednak, że nie znajdowało ono uzasadnienia w przepisach wyższej rangi, co przeczy twierdzeniu o wystąpieniu przesłanki z art. 411 pkt k.c. wyłączającej obowiązek zwrotu nienależnie pobranej kwoty. Jest to tak oczywiste, że nie wymaga szerszego uzasadnienia.

Konkludując, rozstrzygnięcie zasadzające - na podstawie art. 405 k.c. - od pozwanego na rzecz powoda kwotę 425 złotych stanowiącej różnicę między kwotą 500 złotych, to jest stawką opłaty obowiązującą na podstawie przepisów uznanych za niekonstytucyjne, a nowo ustaloną, adekwatną do rzeczywistych kosztów administracyjnych opłatą w kwocie 75 złotych, z tytułu zwrotu świadczenia nienależnego w rozumieniu art. 410 k.c. było trafne.

Prawidłowe było nadto orzeczenie o odsetkach ustawowych. Świadczenie z tytułu zwrotu bezpodstawnego wzbogacenia ma charakter bezterminowy, a więc powinno być spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika. W sprawie nie było sporne, że powód wezwał pozwanego zwrotu kwoty 425 złotych, wyznaczając termin na uregulowanie należności. Wobec tego powód prawidłowo wniósł o zasądzenie odsetek od dnia 29 kwietnia 2013 roku, to jest od upływu terminu do zapłaty.

Z tych względów Sąd Okręgowy uznając apelację za bezzasadną orzekł o jej oddaleniu po myśli art. 385 k.p.c. Rozstrzygnięcie o kosztach postępowania odwoławczego zapadło w oparciu o art. 98 k.p.c. z związku z art. 108 § 1 k.p.c. związku z § 6 ust. 2 i § 12 ust. 1 pkt.1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (tekst jednolity Dz. U. z 2013 roku , poz. 490).

SSR del. Marcin Rak SSO Krystyna Hadryś SSO Andrzej Dyrda